

ProDemos

Jaarplan 2023

Inhoud

1. Inleiding	5
2. Strategie ProDemos Accenten 2023	7
3. Publieksprogramma's ProDemos	9
3.1 De basis van democratisch besef	10
3.2 Beleving van de democratische rechtsstaat	11
3.3 Klaar voor het burgerschap	13
3.4 Democratisch burgerschap stimuleren	14
3.5 Goed geïnformeerd naar de stembus	16
4. Financiële Kengetallen	19
Bijlage 1 Interne organisatie ProDemos	23
Bijlage 2 Toelichting Streefcijfers	25

1. Inleiding

Dit is het Jaarplan 2023 van ProDemos. Het Jaarplan 2023 komt voort uit het Strategisch Plan 2022–2026.

Het Strategisch Plan beschrijft de missie, visie, kernwaarden en kerndoelen van de organisatie, en geeft weer hoe we hier de komende jaren invulling aan geven. Dit Strategisch Plan wordt elke vijf jaar herzien behalve als zich substantiële interne of externe ontwikkelingen voordoen. Het Strategisch Plan 2022–2026 blijft daarmee ongewijzigd. Hoofdstuk 2 van dit Jaarplan bevat een aantal accenten voor het jaar 2023.

In hoofdstuk 3 staat in grote lijnen beschreven welke activiteiten we in 2023 gaan uitvoeren. ProDemos heeft haar publieksactiviteiten georganiseerd in vijf programma's:

- 1 De basis van democratisch besef.
Programma voor leerlingen in het primair onderwijs
- 2 Beleving van de democratische rechtsstaat.
Programma voor scholieren in het voortgezet onderwijs
- 3 Klaar voor het burgerschap.
Programma voor studenten op het mbo

- 4 Democratisch burgerschap stimuleren.
Programma voor volwassenen
- 5 Goed geïnformeerd naar de stembus.
Programma verkiezingen.

In hoofdstuk 4 wordt een toelichting gegeven op de begroting. In de bijlage volgt een toelichting op de interne organisatie.

Subsidieaanvraag

Voor het jaar 2023 heeft ProDemos een aantal aanzienlijke subsidie-aanvragen en opdracht-offertes uitstaan, die nog niet in het jaarplan zijn opgenomen.

De raad van toezicht heeft het Jaarplan 2023 en de bijbehorende begroting op 15 september 2022 vastgesteld. Deze zijn vervolgens ingediend bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Tweede Kamer als onderdeel van de subsidieaanvraag voor 2023.

2. Strategie ProDemos

Accenten 2023

In 2021 heeft ProDemos in het Strategisch Plan 2022–2026 de missie, visie, kernwaarden en -doelen op onderdelen herzien en geactualiseerd. Met de invoering van het programmatisch werken koerst ProDemos naar een grotere samenhang tussen haar activiteiten, met oog voor kwaliteit en effectiviteit en de meetbaarheid van resultaten. Deze doelmatiger manier van werken heeft ProDemos meer focus gebracht.

Ook de jaarplancycclus is tegen het licht gehouden. Tijdens een jaarlijks terugkerende strategische dialoog signaleert de organisatie eventuele noodzakelijke accentwijzigingen voor de koers van de organisatie. De accenten voor 2023 zijn opgetekend in dit hoofdstuk.

De pandemie voorbij

Met het einde van pandemie in zicht hoopte Nederland begin 2022 snel weer terug te keren naar het 'nieuwe' normaal, met de kinderen weer op school en met collega's op kantoor, waarbij online en hybride 'blijvers' zijn. Nederland had de coronacrisis ook in economisch opzicht wonderwel doorstaan en met een groeiende economie was het met vertrouwen van burgers in zichzelf, elkaar en de maatschappij over het algemeen redelijk goed gesteld.

En net op het moment dat we weer met de blik vooruit adem konden halen, veranderde het internationale speelveld ingrijpend. In de vroege ochtend van 24 februari 2022 viel het Russische leger Oekraïne binnen. Voor het eerst sinds de Tweede Wereldoorlog wordt er op het Europese continent een conflict uitgevochten, waarbij een soevereine, democratische staat wordt binnengevallen door een ander land: Rusland, dat eerder te boek staat als autocratie dan als democratie.

De oorlog maakt nog duidelijker dat de democratie, de rechtsstaat en haar (inter)nationale instituties essentieel zijn voor onze vrijheid. Voor het eerst in jaren is het draagvlak voor internationale samenwerkingsverbanden als de NAVO en de EU toegenomen.

Des te groter was de desillusie dat de opkomst voor de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2022 bleef steken op een schamele 50,4 procent. Niet eerder was de opkomst voor deze verkiezingen zo laag.

In hoeverre deze daling veroorzaakt wordt door het groeiende wantrouwen in de politiek en haar instituties is niet precies te duiden, maar aannemelijk is dat dit een rol speelt. De toeslagenaffaire, de problemen rond de gaswinning in Groningen, de lange formatie en 'functie elders' ondermijnden de afgelopen jaren het vertrouwen in de democratie. Uit onderzoek blijkt dat met name groepen die veel te maken hebben met de overheid, vanuit bijvoorbeeld een zorgbehoefte of de arbeidssituatie, te maken krijgen met onbevredigende interacties met onze overheidsinstellingen¹. Juist bij die groepen zie je het vertrouwen dan ook afnemen.

In het Strategisch Plan 2022–2026 schreef ProDemos al in te zetten op het vergroten van het bereiken van deze doelgroepen die meer afstand hebben tot de democratie via de grootschalige, reguliere activiteiten en kanalen, bijvoorbeeld via het onderwijs op vmbo en mbo. Daarnaast schreef ProDemos meer aandacht te willen besteden aan het belang van de rechtsstaat, de internationale instituties en Europa in haar programma's.

De ontwikkelingen in 2022/2023 tonen dat de strategische keuzes die ProDemos in 2022 maakte en optekende in het Strategisch Plan 2022–2026 onverminderd urgent zijn. Wel ziet de organisatie aandachtspunten waarop we de komende jaren kunnen en willen inspelen.

¹ *Atlas van Afgehaakt Nederland*, J. de Voogd, R. Cuperus, december 2021

1. Aanscherping burgerschapsonderwijs

In het *Strategisch Plan 2022–2026* sprak ProDemos al de ambitie uit om aan te willen sluiten op de ontwikkelingen in het burgerschapsonderwijs. De verschillende rapporten over o.a. de burgerschapsvaardigheden in het onderwijs creëren in toenemende mate politiek draagvlak voor substantiële investeringen in het onderwijsveld, onder andere via het masterplan basisvaardigheden. ProDemos ziet verschillende mogelijkheden om op die ontwikkelingen aan te sluiten. Allereerst door in samenwerking met de Stichting School en Veiligheid, het Kennispunt MBO Burgerschap en de SLO (Stichting Leerplan Ontwikkeling) te bouwen aan het expertisepunt burgerschap voor po, vo en mbo. Daarnaast willen we het bereik met onze bestaande educatieve programma's vergroten en verder investeren in de doorlopende leerlijn. Met op termijn de verbreding van het aanbod voor op school, bijvoorbeeld voor het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Daarnaast is opleiding en bijscholing van docenten een belangrijke manier om het onderwijs over democratie en rechtsstaat te verbeteren. Ook daarin kan ProDemos de komende jaren een rol spelen. Kennis over de behoeften van docenten is voor het ontwikkelen van dit aanbod essentieel. Daarom investeert ProDemos komend jaar in onderzoek naar de behoeften van het onderwijsveld op dit vlak. Daarbij wordt nadrukkelijk ook gekeken naar praktische en logistieke obstakels en wensen.

Voor opschaling van het huidige aanbod en ontwikkeling van nieuwe activiteiten is ons huidige budget echter niet toereikend. In de laatste paragraaf van dit hoofdstuk wordt nader bij deze groeiambitie stil gestaan.

2. Draagvlak voor democratie

Zoals hiervoor geconstateerd lijkt de lage opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2022 een teken van het afnemende vertrouwen in de democratische rechtsstaat. Afgezien van de genoemde inhoudelijke borging van specifieke rechtsstatelijke thema's in onze activiteiten, zien we nog een aantal mogelijkheden om in te spelen op deze ontwikkeling.

Een aanvullend inhoudelijk thema dat geborgd moet worden is participatie: op welke manier kunnen individuen invloed uitoefenen? Daarbij kijken we breder dan het uitbrengen van een stem of het gebruikmaken van het passieve stemrecht.

Daarnaast wil ProDemos zoals eerder omschreven het bereik met haar activiteiten vergroten, ook onder doelgroepen die meer afstand ervaren tot de democratie. De begin 2022 uitgegeven Atlas van Afgehaakt Nederland geeft in samenhang met de eigen bereikcijfers inzicht in focusgebieden, met name in regio's als Limburg, Groningen en het oosten van Overijssel, achterstandswijken in grote steden en aan onderwijssectoren en -niveaus die we nu nog niet of minder bereiken. Gericht relatiebeheer en marketingcommunicatie zullen daarbij een belangrijke rol spelen, daarbij geholpen door effectieve datamining.

3. Groeiambities

De eerdergenoemde ambities van ProDemos zijn groot: ProDemos wil meer activiteiten uitvoeren in het land, meer effectieve programma's ontwikkelen. Dit allemaal om meer mensen, met name jongeren, te bereiken en/of vaker met hen in contact te komen met landelijke dekking als stip op de horizon.

ProDemos zoekt daarom naar mogelijkheden om aanvullende financiering te verkrijgen. Onderdeel daarvan is om te investeren in acquisitie. Met een duidelijke visie en aanpak, waarbij de programmatische doelen uitgangspunt zijn, kan ProDemos haar kansen en mogelijkheden op dit gebied vergroten. In combinatie (en samenhang) met de eerder ingezette versterking op het gebied van relatiebeheer, marketingcommunicatie en werving en selectie kan ProDemos zodoende hopelijk haar groeiscenario's ten uitvoer brengen.

3. Publieksprogramma's ProDemos

ProDemos legt uit wat de spelregels zijn van de democratie en de rechtsstaat en laat zien wat je zelf kunt doen om invloed uit te oefenen – in de gemeente, het waterschap, de provincie, het land en Europa. ProDemos heeft drie kern-doelen:

- **Informereren.** ProDemos verstrekt kennis over democratie en rechtsstaat en brengt vaardigheden bij om hieraan deel te nemen.
- **Activeren.** ProDemos stimuleert mensen om gebruik te maken van hun stemrecht.

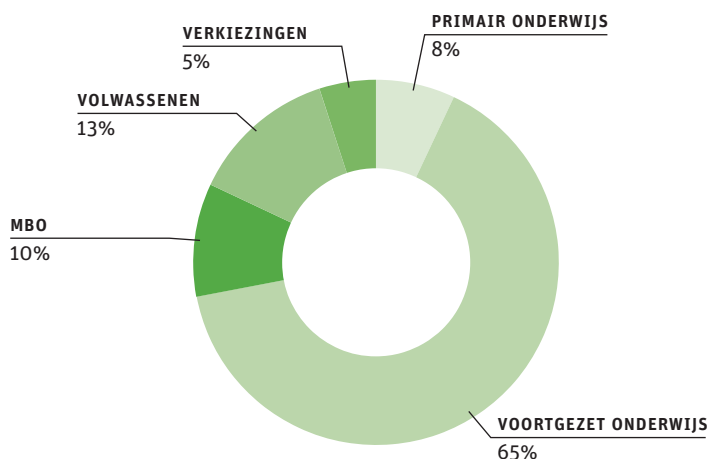
- **Doen participeren.** ProDemos bevordert participatie, zodat mensen gebruik (kunnen) maken van de mogelijkheden om invloed uit te oefenen.

Met haar vijf programma's richt ProDemos zich op uiteenlopende doelgroepen om deze doelen te bereiken. We onderscheiden in ons bereik naar activiteiten die worden uitgevoerd onder begeleiding van een medewerker van ProDemos en andere vormen van bereik.

STREEFCIJFERS 2023 PUBLIEKSPROGRAMMA'S PRODEMOS

TOTAAL BEREIK	Bereik onder begeleiding*	Ander bereik*
PRIMAIR ONDERWIJS	10.950	184.300
VOORTGEZET ONDERWIJS	117.400	79.350
MBO	60.500	31.300
VOLWASSENEN	16.000	170.000
VERKIEZINGEN	16.800	1.725.150

AANDEEL SUBSIDIE-UITGAVEN PER PROGRAMMA

* Zie toelichting bijlage 2

3.1 De basis van democratisch besef

Programma voor leerlingen in het primair onderwijs

Je kunt niet vroeg genoeg beginnen met het informeren van burgers over de waarde en werking van de democratische rechtsstaat. Met een aanbod voor het basisonderwijs wordt de basis gelegd voor een doorlopende leerlijn waarmee we vervolgens leerlingen in het voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs bereiken, en daarna volwassen inwoners van Nederland.

Uit onderzoek² blijkt dat er al grote verschillen bestaan in de kennis over democratie en rechtsstaat als leerlingen na de basisschool starten met hun middelbare schoolcarrière. Uit de in 2021 aangescherpte wet op het Burgerschapsonderwijs blijkt dat ook het parlement het belangrijk vindt om al in het primair onderwijs leerlingen te bereiken met activiteiten over de democratische rechtsstaat. ProDemos biedt docenten in het primair onderwijs verschillende mogelijkheden om het burgerschapsonderwijs in te vullen en sluit daarbij aan bij het curriculum. We doen dat dicht bij huis: in de klas en op het gemeentehuis. Via onze nieuwsbrieven en lesbrieven met direct bruikbare werkvormen ontvangen docenten tips en advies over het vormgeven van het burgerschapsonderwijs.

Om meer leerlingen in het primair onderwijs te bereiken wil ProDemos de komende jaren het bereik van bestaande activiteiten vergroten, leerkrachten beter ondersteunen bij

het invullen van hun burgerschapslessen en investeren in nieuwe activiteiten. Om relevant aanvullend aanbod te kunnen ontwikkelen en goed aan te kunnen sluiten bij de wensen van leerkrachten en scholen brengt ProDemos in 2023 de wensen en behoeften van leerkrachten in kaart. De onderzoeksresultaten vormen de basis voor een in de tweede helft van 2023 nieuw te ontwikkelen activiteit voor groep 7 en 8 waarin innovatie, interactie en beleving het uitgangspunt zullen zijn.

Leerkrachten in opleiding kunnen bij ProDemos verschillende workshops volgen om inspiratie en kennis op te doen over de democratische rechtsstaat in het burgerschapsonderwijs, zodat zij dit later in de klas in praktijk kunnen brengen. ProDemos wil het aantal samenwerkingen met pabo's in 2023 vergroten.

Activiteiten en middelen

Het lespakket **Derde Kamer**, een initiatief van de Eerste en Tweede Kamer in samenwerking met ProDemos, wordt goed gebruikt door leerkrachten. Ook in 2023 is de verwachting dat ruim 150.000 leerlingen via dit lespakket kennismaken met de politiek, de Eerste en Tweede Kamer en leren hoe verkiezingen werken.

² Meer, van der, T., Wanders, F., Thijs, P., Mulder, L., Aizenberg, E. et al., (2021). *Democratische Kernwaarden in het Voortgezet Onderwijs: Adolescentenpanel Democratische Kernwaarden en Schoolloopbanen Jaar2 2019/2020*, p. 12.

Democracy

Het doel van het spel Democracy is om samen een stad te bouwen. Voor de richting van de stad richten de kinderen verschillende politieke partijen op. Met elkaar bepalen zij welke gebouwen en voorzieningen er in de stad moeten komen. Tijdens het spel ervaren ze dat overleg, argumentatie, meerderheid en consensus nodig zijn in een democratische samenleving. Democracy is voor veel leerlingen een onvergetelijke ervaring in de raadszaal van de eigen gemeente, zeker als er ook échte raadsleden aanschuiven.

Eindbazen (werktitel)

Naast de tijdelijke huisvesting van de Tweede Kamer heeft ProDemos sinds afgelopen schooljaar een sublocatie: de ProDemos Studio's. Vanaf 1 januari 2023 bieden we daar ook kortere programma's aan, met name ten behoeve van het vmbo-onderwijs. Interactiviteit en ervaren staan ook centraal in het innovatieve onderdeel 'Eind-bazen'. De klas krijgt de opdracht een 'leeg' Nederland in te richten. Leerlingen gaan in gesprek over gemeenschappelijke waarden en krijgen een budget mee om die waarden invulling te geven. Net als in het echte leven krijgen ze daarbij te maken met dilemma's en onverwachte gebeurtenissen.

Het spel **Democracy**, waarbij leerlingen in de raadszaal samen een stad bouwen, wordt door steeds meer gemeenten omarmd. In 2023 wordt geïnvesteerd in het opbouwen van een constructieve samenwerking met grotere steden, om ook daar Democracy uit te kunnen voeren. De goede samenwerkingsrelatie met de gemeente Amsterdam dient hierbij als voorbeeld.

Rond de thema's rechtspraak en rechtsstaat biedt ProDemos in samenwerking met Kinder- en Jongerenrechtswinkel de gastlessen 'Kinderrechten' en 'Kinderrechtbank' aan. De lessen worden gegeven door medewerkers van de Kinder- en Jongerenrechtswinkel. Het materiaal voor deze gastlessen wordt in 2023 geactualiseerd en er worden nieuwe gastdocenten van Kinder- en Jongerenrechtswinkels getraind. Het aantal lessen zal hiermee licht kunnen groeien.

STREEFCIJFERS 2023**BOUWEN AAN DEMOCRATISCH BESEF**

Bereik onder begeleiding	10.950
Ander bereik	184.300
Intermediairs	1.900

3.2 Beleving van de democratische rechtsstaat**Programma voor scholieren in het voortgezet onderwijs**

Nederlandse jongeren weten minder over democratie dan leeftijdsgenoten in vergelijkbare landen. Ook zijn de verschillen in kennis over burgerschap tussen leerlingen hier groter dan in veel andere landen. Deze conclusies, uit internationaal vergelijkend onderzoek³, maken duidelijk dat er werk aan de winkel is als het gaat om burgerschap in het voortgezet onderwijs. In 2021 is de nieuwe wet burgerschapsonderwijs in werking getreden, die ervoor moet zorgen dat er meer aandacht komt voor het burgerschapsonderwijs. ProDemos biedt verschillende programma's en materialen om docenten hierin te ondersteunen, in Den Haag, in het land en in de klas. Voor deze leeftijdsgroep is beleven en ervaren essentieel om lesstof eigen te kunnen maken. ProDemos biedt daarom waar mogelijk de gelegenheid om bestuurslagen en instituties te bezoeken.

De impact van corona op ons programma voor het voortgezet onderwijs was de afgelopen twee jaar groot. Het was slechts zeer beperkt mogelijk om educatieve programma's in Den Haag en op locatie uit te voeren. Na de herstart begin 2022 bemerkten we, naast praktische belemmeringen, terughoudendheid bij scholen om onze programma's te boeken. Komend jaar ligt de focus dan ook op het herstellen en vergroten van ons bereik onder het voortgezet onderwijs.

Om de verschillen in kennis tussen leerlingen in verschillende onderwijsniveau te verkleinen, willen we binnen het voortgezet onderwijs meer leerlingen bereiken op het vmbo, het praktijkonderwijs en voortgezet speciaal onderwijs. Deze groepen bereiken we op dit moment relatief minder goed. Waar nodig ontwikkelen we hiervoor bestaand aanbod door tot voor deze groepen passende werkvormen.

³ A. Munniksma, A.B. Dijkstra, I. van der Veen, G. Ledoux, H. van der Werfhorst, G. ten Dam: Burgerschap in het voortgezet onderwijs, Nederland in vergelijkend perspectief (2017).

Alle scholieren naar het parlement

In opdracht van het parlement en het kabinet Rutte III werkt ProDemos vanaf 2017 aan het vergroten van haar bereik in het voortgezet onderwijs, met als doel alle scholieren een bezoek te laten brengen aan de Tweede Kamer. Tot de coronapandemie en de verhuizingen van de Eerste en Tweede Kamer kon ProDemos groeien in Den Haag.

Vanaf het moment dat ProDemos in 2017 de opdracht kreeg om het bezoek van alle scholieren naar het parlement te faciliteren, is er veel gedaan om dit mogelijk te maken. Er is meer ruimte gemaakt voor het voortgezet onderwijs, de roosters zijn verbeterd en de reiskostenregeling maakte het programma aantrekkelijker voor scholen. Hierdoor groeien de deelnemersaantallen tot en met 2019 door.

In 2020 wordt duidelijk dat de aanstaande verhuizing van het parlement logistieke beperkingen met zich mee zal brengen. Tezamen met de Tweede Kamer en BZK concludeert ProDemos dat de

groeiambities voor de renovatieperiode niet haalbaar zijn. Als antwoord hierop is het programma Parlement op School ontwikkeld.

De inmiddels uitgebroken coronapandemie vertragen niet alleen de ontwikkeling en lancering van dit programma, maar leggen ook de uitvoeringen in Den Haag goeddeels stil. Vanaf het najaar van 2021 kan ProDemos in een beperkte periode haar educatieve activiteiten in Den Haag op de nieuwe locatie gaan uitvoeren. Pas begin 2022 kan weer worden opgeschaald en worden de bottlenecks in zowel Den Haag als bij het programma in het land duidelijk. De verwachtingen ten aanzien van beide programma's blijken nog verder te moeten bijgesteld. Hierover gaat ProDemos in gesprek met BZK en de Tweede Kamer.

Daarnaast initieert ProDemos in de tweede helft van 2022 een onderzoek naar Parlement op School om te kijken hoe we het bereik van dit programma

kunnen vergroten. Op basis van dit onderzoek zullen in 2023 inhoudelijke aanpassingen worden gedaan aan het programma en/of de promotie van het programma worden verbeterd. In dezelfde periode wordt in Den Haag gekeken of het rooster nog verder kan worden geoptimaliseerd.

In de begroting voor het programma voor scholieren in het voortgezet onderwijs wordt een extra bedrag van € 50.000,- gereserveerd ten opzichte van 2022 om aanvullende maatregelen te treffen om onze bereikcijfers voor alle leerlingen naar het parlement te verbeteren.

STREEFCIJFERS 2023

ALLE SCHOLIEREN NAAR HET PARLEMENT

Politiek Den Haag voor Scholen	92.200
Parlement op School	3.000

Stapsgewijs willen we doorgroeien naar een spreiding van onze activiteiten over het hele land. Activiteiten als Parlement op School, klassenbezoek@gemeentehuis en het Provinciespel bieden hiertoe goede mogelijkheden.

Komend jaar willen we door middel van onderzoek meer inzicht krijgen in de behoeften van docenten: hoe kunnen we hen nog beter ondersteunen bij het burgerschaps-onderwijs? Wat zijn hun wensen op het gebied van online onderwijs? Op basis van de uitkomsten kunnen we ons aanbod zowel inhoudelijk als organisatorisch verbeteren en/of op termijn uitbreiden met nieuwe innovatieve activiteiten.

Activiteiten en middelen

Het grootste deel van de leerlingen in het voortgezet onderwijs bereiken we met **Politiek Den Haag voor Scholen**, het educatieve programma in Den Haag waarin altijd een bezoek wordt gebracht aan de Tweede Kamer. Binnen de beperkingen die de capaciteit van de tijdelijke Tweede Kamer met zich meebrengt, ontvangen we hier zoveel mogelijk leerlingen. Leerlingen informeren en betrekken bij de nationale politiek doet ProDemos ook buiten Den Haag. Met ons programma **Parlement op School** voeren we een programma uit op school dat inhoudelijk vergelijkbaar is met het programma in Den Haag. We zetten ons in 2023 in om het bereik van dit programma te vergroten.

Met **Klassenbezoek@gemeentehuis**, het **Provinciespel** en onze gastlessen leren we leerlingen over de verschillende bestuurslagen en over rechtsstatelijke thema's. We zetten ons in om deze programma's op meer plaatsen, nog meer verspreid over het land, uit te voeren. Daarnaast vernieuwen we in 2023 een aantal gastlessen, zodat deze beter aansluiten bij de actualiteit. Hierbij maken we gebruik van digitale en online middelen.

STREEFCIJFERS 2023

BELEVING VAN DE DEMOCRATISCHE RECHTSSTAAT

Bereik onder begeleiding	117.400
Ander bereik	79.350
Intermediairs	4.700

3.3 Klaar voor het burgerschap

Programma voor studenten in het middelbaar beroepsonderwijs

Mbo-studenten zijn vaak (bijna) stemgerechtigd. In dit programma ligt de nadruk dan ook op het versterken van het politiek zelfvertrouwen. We stimuleren studenten om zelf invloed uit te oefenen, onder andere door te stemmen.

ProDemos biedt een groot aantal activiteiten gericht op mbo-studenten. Met een breed palet aan mogelijkheden om de burgerschapslessen over democratie en rechtsstaat in te vullen en vorm te geven sluiten we al goed aan op de evaluatie van de burgerschapsagenda⁴. In 2023 willen we met dit aanbod het bereik vergroten. Met onderzoek, evaluatie en doorontwikkeling, willen we ons aanbod beter laten aansluiten op het curriculum van de docent, de docent beter ondersteunen en waar nodig drempels om te boeken wegnemen.

Het bezoek van mbo-studenten aan Den Haag is aan een maximum gebonden om conform de regeerakkoordopgave ruimte te laten voor leerlingen uit het voortgezet onderwijs. De beoogde groei van het programma voor het mbo

⁴ Evaluatie Burgerschapsagenda mbo 2017–2021, Paul den Boer Bianca Leest, 2021, KBA Nijmegen.

Provinciespel

Mbo-instellingen hebben vaak een regionaal karakter: studenten komen uit een ruime omgeving van de school. De provincie als bestuurslaag sluit hierbij goed aan. In het Provinciespel richten jongeren hun eigen provincie in. Moet er meer streekvervoer komen, sneller internet of is het juist belangrijk dat er nieuwe bedrijventerreinen worden gebouwd? Moet de provincie jongerenhuisvesting stimuleren of inzetten op meer stageplaatsen? Welke voorzieningen moeten er komen, en waar? Jongeren beslissen samen namens politieke partijen die ze zelf oprichten. Extra mooi: sinds 2022 voeren we het Provinciespel uit in elf provincies.

zal dan ook in het land moeten plaatsvinden. Daarbij geven we prioriteit aan de activiteiten waar de meerwaarde ligt van ProDemos: een unieke ervaring bieden.

Door beter in contact te treden en netwerken aan te leggen met docenten, studenten, instellingen en organisaties (denk daarbij aan MBO-raad, JOB MBO) willen we de natuurlijke partner zijn voor burgerschaps-onderwijs op het gebied van democratie en rechtsstaat. Hierbij past dat we meer inzetten op workshops voor docenten.

Activiteiten en middelen

Het Provinciespel, Klassenbezoek@Gemeenteraad, Parlement op school en Project Burgerschap: Speak out loud zijn activiteiten waarin belevingsleren centraal staat. Dat is wat het aanbod van ProDemos uniek maakt. Daarom brengen we deze activiteiten breed onder de aandacht.

Gastlessen blijven een belangrijk onderdeel van het aanbod. Rondom de Provinciale Statenverkiezingen bieden we speciale **verkiezingsgastlessen** aan.

STREEFCIJFERS 2023

KLAAR VOOR HET BURGERSCHAP

Bereik onder begeleiding	60.500
Ander bereik	31.300
Intermediairs	50

3.4 Democratisch burgerschap stimuleren

Programma Volwassenen

Het is belangrijk dat iedereen in Nederland die actief wil meedoen in onze democratische rechtsstaat ook écht mee kan doen. Daarom biedt ProDemos op laagdrempelige wijze informatie aan voor het volwassen publiek.

De komende jaren wil ProDemos haar bereik onder de doelgroep volwassenen vergroten. Daarbij is het uitgangspunt dat activiteiten zo toegankelijk mogelijk zijn, bijvoorbeeld door het taalgebruik aan te passen of de inhoud relevanter en aantrekkelijker te maken voor een bredere doelgroep. We zorgen dat in onze activiteiten waar mogelijk specifieke drempels worden weggenomen. Waar nodig ontwikkelen we activiteiten voor speciale groepen.

Wij willen actief burgerschap bevorderen en daarom staat 'doen participeren' op de agenda. Met uiteenlopende tools en activiteiten legt ProDemos uit hoe mensen invloed uit kunnen oefenen – of het nu gaat om demonsteren, inspreken bij de gemeenteraad of zelf politiek actief worden.

Anno 2022 is de kennis over en de betrokkenheid bij de democratie en rechtsstaat in Nederland laag, vooral onder bepaalde groepen met lagere sociale status, een praktische opleiding, nieuwkomers of voor wie op een andere manier toegang tot feitelijke informatie over politiek lastiger te verkrijgen is⁵. Ook de in sommige delen van Nederland historisch lage opkomstcijfers bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2022 zijn mogelijk een signaal van de afnemende betrokkenheid van burgers. Eind 2022 ronden we een eigen onderzoek af naar mensen met afstand tot de politiek. Met de resultaten uit dat onderzoek kan het programmteam de

⁵ Zie onder andere; Atlas van Afgehaakt Nederland, Over buitenstaanders en gevestigden Josse de Voogd & René Cuperus, december 2021 en Continu Onderzoek Burgerperspectieven, 2021, kwartaal 4, Sociaal Cultureel Planbureau.

activiteiten gericht op deze doelgroep in 2023 verder aanscherpen.

Komend jaar ligt dan ook de nadruk op het doorontwikkelen van bestaande formats voor specifieke doelgroepen. Denk hierbij aan mensen met afstand tot de politiek, die we al bereiken met **Democratie voor iedereen**. We hopen ons bereik te vergroten door het aanbod te structureren en beter op elkaar laten aansluiten. Ook investeert ProDemos in haar netwerk om deze doelgroep(en) beter te leren kennen en te bereiken. Zo gaan we in gesprek met belangenorganisaties, gemeenten, buurthuizen en buurtverenigingen. Daarnaast blijft het belangrijk om ook mensen die al interesse in de politiek hebben, betrokken te houden bij de politiek.

Activiteiten en middelen

Het **bezoekerscentrum** had altijd een groot bereik onder mensen die Den Haag bezoeken. De afgelopen twee jaar waren door corona **rondleidingen** naar de Eerste en Tweede Kamer grotendeels niet mogelijk. Dit, in combinatie met de sluiting van het Binnenhof, waardoor de Ridderzaal niet meer toegankelijk is, en de verhuizing van beide Kamers, heeft grote impact op de animo voor de rondleidingen gehad. We hebben een mooi aanbod, met rondleidingen naar de tijdelijke huisvestingen van de Eerste en Tweede Kamer en met de nieuwe familierondleiding. Deze is ook zeer geschikt voor mensen met afstand tot de politiek.

Onder de noemer **Democratie voor iedereen** bieden we een aantal activiteiten gericht op mensen met afstand tot de politiek. In 2023 bekijken we, mede op basis van eigen onderzoek, hoe we deze doelgroep nog meer en beter kunnen bereiken. Hiertoe zullen we een aantal pilots uitvoeren.

Met programma's als het **Kamergesprek** en **Haagse Stemmen** blijven we ook de mensen die al interesse hebben in de politiek aan ons binden. We hopen hiermee bij te dragen aan het behoud en/of het vergroten van hun interesse in de politiek.

Een verdere ontwikkeling van onze online tools, zoals de **Participatiewijzer** en de **Stemmentracker** blijft nodig.

Met de cursus **Politiek Actief** bereiken wij veel mensen die meer over politiek willen weten. Vaak worden deelnemers na afloop ook daadwerkelijk actief, bijvoorbeeld voor een politieke partij. ProDemos voert deze activiteit uit in opdracht van gemeenten, provincies en waterschappen.

STREEFCIJFERS 2023

DEMOCRATISCH BURGERSCHAP STIMULEREN

Bereik onder begeleiding	16.000
Ander bereik	170.000
Intermediairs	50

Familierondleiding

Samen met één van onze enthousiaste gidsen gaan de kinderen (en hun ouders/verzorgers/ grootouders) naar de Tweede Kamer. Aan de hand van een Doeboekje komen de kinderen te weten hoe de Tweede Kamer werkt, wat zij zelf belangrijk vinden en wat een Tweede Kamerlid nu precies doet. Zowel voor jonge als oudere kinderen (en volwassenen) is er tijdens deze rondleiding genoeg te beleven.

3.5 Goed geïnformeerd naar de stembus

Programma Verkiezingen

Op 15 maart 2023 zijn er verkiezingen voor de Provinciale Staten en waterschappen. Op 30 mei 2023 kiezen de Statenleden de leden van de Eerste Kamer. Verkiezingen zijn voor ProDemos een belangrijk moment om mensen te informeren over en betrekken bij de democratische rechtsstaat. ProDemos biedt dan ook een uitgebreid aanbod aan verkiezingsactiviteiten met als doel onze doelgroepen te informeren en te activeren.

Informeren

ProDemos wil mensen informeren over de rol van provincies en waterschappen, het belang daarvan voor ieders eigen leven en de provinciale en waterschapsverkiezingen. Het delen van deze informatie is van belang, omdat provincies en vooral waterschappen voor veel mensen onbekende bestuurslagen zijn. De interesse in de provinciale en waterschapspolitiek is beperkt en de verbondenheid met provincies en vooral waterschappen is relatief laag.⁶

Daarnaast is ook de opkomst bij verkiezingen voor de Provinciale Staten en de waterschappen relatief laag. Ongeveer 56 procent van de kiesgerechtigden maakte in 2019 tijdens de Provinciale Statenverkiezingen gebruik van hun stemrecht.⁷ Bij de waterschapsverkiezingen datzelfde jaar was de opkomst 50,5 procent.⁸ Een gebrek aan kennis over de provinciale staten wordt vaak genoemd

als reden om niet te stemmen.⁹ Ook daarom ziet ProDemos het als een belangrijke taak om mensen te informeren over deze verkiezingen. Hierbij ligt de focus op het brede publiek en op ondersteuning van docenten die werken met leerlingen in het voortgezet onderwijs en mbo-studenten.

Activeren

Naast het informeren van mensen over de verkiezingen, wil ProDemos specifieke groepen, zoals eerstekeerstemmers (jongeren die voor het eerst hun stem mogen uitbrengen), activeren om te gaan stemmen bij de verkiezingen. Ook wil het programma Verkiezingen specifieke groepen, zoals mensen met een licht verstandelijke beperking, vaardigheden bijbrengen om goed geïnformeerd hun stem uit te kunnen brengen bij de verkiezingen. Dit doet ProDemos bijvoorbeeld door middel van activiteiten onder de noemer Stem jij ook.

Activiteiten en middelen

Het verkiezingsaanbod wordt in 2023 uitgebreid ten opzichte van 2022. Zo worden de jongerenstembulp **Young-Voice** en de **StickerStemWijzer** ingezet in 2023. Daarnaast

6 Meer zicht op het democratisch middenbestuur; Het kiezersonderzoek in provincies en waterschappen van 2020 – Universiteit Utrecht, Universiteit Twente, oktober 2021

7 Verkiezingsonderzoek Provinciale Statenverkiezingen 2019 – Ipsos, 1 April 2019

8 <https://www.nu.nl/provinciale-statenverkiezingen-2019/5803680/ook-opkomst-bij-waterschapsverkiezingen-fors-hoger-dan-in-2015.html>

9 'Ik weet niet wat ze doen, joh'. Een verkenning van de Brabantse (niet-) stemmer – Tilburg Institute of Governance, 21 augustus 2018

Verkiezingskrant in gewone taal

In Nederland hebben 1,9 miljoen mensen moeite met lezen en schrijven. Speciaal voor deze mensen maakt ProDemos, in samenwerking met Stichting Lezen & Schrijven en Stichting Makkelijk Lezen, een **Verkiezingskrant in gewone taal**. In deze krant staat in begrijpelijke taal uitgelegd waar de Provinciale Staten- en waterschapsverkiezingen over gaan, hoe stemmen werkt en wat de Provinciale Staten en waterschappen doen. Ook is er aandacht voor de getrapte verkiezing van de Eerste Kamer.

wil ProDemos waar mogelijk gericht verkiezingsactiviteiten aanbieden op plekken in het land waar de opkomst bij voorgaande verkiezingen relatief laag was.

Democratisch besef moet zich ontwikkelen en daar draagt ProDemos actief aan bij door jonge mensen (die nog niet kiesgerechtigd zijn) via het onderwijs te informeren over verkiezingen en het belang van hun stem. We ondersteunen docenten Maatschappijleer met **gastlessen, lesmateriaal en andere activiteiten**.

Uit onderzoek is bekend dat mensen die de eerste keer dat ze mogen stemmen ook daadwerkelijk gaan stemmen, dit vaak de rest van hun leven blijven doen.¹⁰ Het loont dus om in te zetten op het activeren van jongeren (18–24 jaar) om te gaan stemmen. ProDemos doet dit met divers **voorlichtingsmateriaal, verkiezingsgastlessen**, de speciale jongerenstemhulp **YoungVoice** en **verkiezingsfestivals op het mbo**.

Alle mensen moeten aan de democratische rechtsstaat kunnen deelnemen, zoals is bekrachtigd in het VN-Verdrag uit 2016 inzake de rechten van personen met een handicap. Voor mensen met een licht verstandelijke beperking, laaggeletterden en nieuwe Nederlanders maakt ProDemos bijvoorbeeld **verkiezingskranten** en organiseren we **verkiezingsbijeenkomsten**.

Het brede publiek bereikt ProDemos door middel van de **StemWijzers** die in opdracht van de provincies worden gemaakt.

STREEFCIJFERS 2023

GOED GEÏNFORMEERD NAAR DE STEMBUS

Bereik onder begeleiding	16.800
Ander bereik	1.725.150

¹⁰ Bron: Dassonneville, R. (2016). Age and voting. In Arzheimer, K., Evans, J., & Lewis-Beck, M. S. (red.), The Sage handbook of electoral behavior (pp. 137–158). New York: Routledge.

4. Financiële Kengetallen

Toelichting bij Financiële kengetallen

ProDemos kan haar programma's ontwikkelen en uitvoeren met dank aan verschillende inkomstenbronnen, zoals structurele subsidies, incidentele bijdragen en subsidies en betaalde opdrachten en activiteiten.

De subsidie van het ministerie van BZK wordt komend verhoogd met een compensatie voor de loon- en prijsontwikkeling (LPO). Dit geldt ook voor de bijdrage van de Tweede Kamer. Incidentele activiteiten en tijdelijke projecten worden vaak gefinancierd met bijdragen van fondsen of kortlopende subsidies van overheden. Voor 2023 hopen we onder andere een bijdrage te ontvangen van het ministerie van OCW voor activiteiten in het kader van de ondersteuningsstructuur burgerschapsonderwijs en van het Huis van Europa. Zolang deze aanvragen lopen worden de activiteiten nog niet in het Jaarplan opgenomen.

Buiten de gesubsidieerde activiteiten organiseert ProDemos ook activiteiten in opdracht. Zo worden bijvoorbeeld StemWijzers en cursussen politiek actief in opdracht ontwikkeld en uitgevoerd. Voor 2023 zal dat met name voor provincies en waterschappen zijn. Tot slot haalt ProDemos inkomsten uit de ticketverkoop voor rondleidingen en docentendag, voor abonnementen op Maatschappij en Politiek en voor de verkoop van publicaties vanuit de webshop.

De uitgaven van ProDemos bestaat uit externe activiteitenkosten van de gesubsidieerde activiteiten uit het jaarplan, externe activiteitenkosten van de opdrachten en overige subsidies, personeelskosten, huisvestingskosten, kantoorkosten, overige organisatiekosten en afschrijvingen.

In aanloop naar de verbouwing van het Binnenhof heeft ProDemos toestemming gekregen van BZK en de Tweede Kamer haar reserves te verhogen om de extra kosten en verminderde inkomsten tijdens de renovatie van het Binnenhof op te kunnen vangen. De begroting heeft een tekort van ruim € 282.500 dat uit deze reserves wordt opgevangen. De voorgaande jaren (en naar alle verwachting ook 2022) lieten een overschot zien, door lagere uitgaven in verband met de corona-situatie. De overschotten van 2020 en 2021 zijn in overeenstemming met de subsidieregeling (goeddeels) toegevoegd aan ons resultaat. ProDemos verwacht, gegeven de genormaliseerde corona-situatie, dat 2023 qua financiële realisatie conform de opgestelde begroting en meerjarenstrategie zal verlopen.

De personeelskosten en alle overige kosten worden via uurtarieven doorbelast naar de activiteiten. De activiteiten zijn in projecten onderverdeeld onder de programma's. De begroting per programma is terug te vinden op pagina 21.

SAMENVATTING BEGROTING	Begroting 2021	Resultaat 2021	Begroting 2022	Prognose 2022	Begroting 2023
Baten					
Subsidie BZK	8.110.000	6.929.838	8.710.000	8.979.000	8.979.000
Subsidie Tweede Kamer	2.077.000	2.111.597	2.077.000	2.201.000	2.201.000
Subsidie Eerste Kamer	37.500	37.500	37.500	37.500	37.500
Baten gesubsidieerde activiteiten	570.500	210.402	529.800	297.706	327.500
Opbrengsten projectopdrachten	800.000	955.131	800.000	900.000	700.000
Overige inkomsten	1.000	10.820	0	1.000	0
	11.596.000	10.255.288	12.154.300	12.416.206	12.245.000
Lasten					
Interne uitvoeringskosten:					
Personeelskosten	6.046.000	4.959.186	6.440.000	5.843.000	6.785.000
Interne uitvoeringskosten:					
overige kosten	1.457.000	1.397.158	1.690.000	1.657.100	1.727.000
Kosten activiteiten	4.231.000	2.863.966	4.297.430	4.036.200	3.990.500
Saldo financiële baten en lasten	12.000	37.041	29.870	25.000	25.000
	11.746.000	9.257.351	12.457.300	11.561.300	12.527.500
Saldo (voor belasting)	-150.000	997.937	-303.000	854.906	-282.500

PROGRAMMA PRIMAIR ONDERWIJS**De basis van democratisch besef**

Begrote kosten inzet personeel	490.770
Begrote overige kosten	251.500
Totale kosten	742.270

Opbrengsten programma	62.000
Begrote benodigde subsidie	680.270

PROGRAMMA VOLWASSENEN**Democratisch burgerschap stimuleren**

Begrote kosten inzet personeel	1.021.400
Begrote overige kosten	270.000
Totale kosten	1.291.400

Opbrengsten programma	100.500
Begrote benodigde subsidie	1.190.900

PROGRAMMA VOORTGEZET ONDERWIJS**Beleving van de democratische rechtsstaat**

Begrote kosten inzet personeel	3.732.370
Begrote overige kosten	2.553.500
Totale kosten	6.285.870

Opbrengsten programma	112.000
Begrote benodigde subsidie	6.173.870

PROGRAMMA VERKIEZINGEN**Goed geïnformeerd naar de stembus**

Begrote kosten inzet personeel	342.060
Begrote overige kosten	105.500
Totale kosten	447.560

Opbrengsten programma	2.500
Begrote benodigde subsidie	445.060

PROGRAMMA MBO**Klaar voor het burgerschap**

Begrote kosten inzet personeel	952.600
Begrote overige kosten	82.500
Totale kosten	1.035.100

Opbrengsten programma	75.000
Begrote benodigde subsidie	960.100

INTERNE ORGANISATIE

Begrote kosten inzet personeel	1.301.540
Begrote overige kosten	427.500
Totale kosten	1.729.040

Opbrengsten programma	13.000
Begrote benodigde subsidie	1.716.040

Financiering en bereik programma's ProDemos

De programma's van ProDemos worden mogelijk gemaakt met de financiering van verschillende subsidieverstrekkers en opdrachtgevers.

Een groot deel van de inkomsten van ProDemos bestaat uit subsidie van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Via het ministerie van BZK ontvangt ProDemos ook een subsidie van het ministerie van Veiligheid en Justitie. Het gros van onze activiteiten voeren we uit op basis van deze subsidie. Daarmee bereiken we zo'n 208.750 deelnemers

via door medewerkers van ProDemos begeleide programma's. Nog eens 433.400 mensen worden vanuit de basissubsidies op andere wijze bereikt met onze programma's, tools en materialen.

De Tweede Kamer financiert ook nog enkele andere activiteiten, waaronder Kamer in de Klas en de maatschappelijke stage voor leerlingen in het vmbo. Het lespakket de Derde Kamer is een gezamenlijk initiatief van de Eerste en de Tweede Kamer in samenwerking met ProDemos.

Tot slot verwerven we eigen inkomsten door diensten aan te bieden aan gemeenten, provincies en andere opdrachtgevers. Met de diensten die we aanbieden aan gemeenten, provincies en andere opdrachtgevers verwachten we komend jaar nog eens 12.800 deelnemers te bereiken en met name via onze stemhulp, nog eens ruim 1.500.000 mensen. Zo worden in 2023 in aanloop naar de provinciale statenverkiezingen verschillende activiteiten in opdracht aangeboden aan lokale overheden, zoals de Cursus Politiek Actief, de StemWijzer en YoungVoice.

STREEFCIJFERS PUBLIEKSPROGRAMMA'S PRODEMOS

TOTAAL BEREIK	Bereik onder begeleiding		Ander bereik
ACTIVITEITEN BZK & TWEDE KAMER	208.750		433.400
ACTIVITEITEN TWEDE KAMER	100		196.300
ACTIVITEITEN IN OPDRACHT	12.800		1.560.400

Bijlage 1

Interne organisatie ProDemos

De afgelopen jaren heeft ProDemos hard gewerkt om de interne organisatie te versterken. In 2022 is dit verbetertraject afgesloten met een positieve evaluatie door organisatieadviesbureau Boer & Croon. Met de blik naar de toekomst blijven we werken aan de verdere versterking en professionalisering van ProDemos, zorgen we samen voor een veilige en plezierige organisatiecultuur en maken we de organisatie klaar voor onze groeiambities.

Versterking en professionalisering

Het verbeterplan en de structuurverandering hebben geresulteerd in een groot aantal organisatorische en beleidsmatige aanpassingen. Daarmee is de organisatie klaar voor de toekomst. Dat betekent niet dat die maatregelen al volledig ingeregeld zijn. Dat kost tijd. Zo zit na de reorganisatie en de invoering van het nieuwe functiehuis iedereen op zijn of haar plek, maar is – mede door corona en de krapte op de arbeidsmarkt – de formatie een continu aandachtspunt. Dat in combinatie met de krapte op de arbeidsmarkt maakt werving en selectie voor HR en het team Publiek een speerpunt, waarbij goed wordt gekeken naar manieren waarop we van onze begeleiderspool een meer evenwichtige afspiegeling van onze samenleving kunnen maken.

Het programmatisch werken begint z'n vruchten af te werpen, onder andere in een meer strategische, bottom-up aanpak van de jaarplancycclus. Ook in dat proces zijn er nog verbeterpunten aan te brengen. In 2023 willen we de programmateams beter equiperen om hun programma vorm te geven en de programma- en projectleiders beter faciliteren in de monitoring van voortgang en kwaliteit. Daarnaast vindt nog in 2022 een audit van de planning & controlcycclus, zodat we deze op basis van de uitkomsten beter kunnen laten aansluiten op de nieuwe manier van werken.

In het schooljaar 2022–2023 gaat ProDemos over naar een nieuw reserveringssysteem. In dit systeem doen docenten

de boekingen voor de educatieve programma's en kunnen belangstellenden hun rondleiding reserveren. De overgang is een belangrijk, maar ook spannend moment. We kijken ook vooruit hoe we dit soort essentiële organisatieprocessen kunnen verbeteren, bijvoorbeeld door te verkennen of en hoe we in het land de programma's efficiënter kunnen aanbieden, zodat deze beter planbaar zijn en we beter kunnen inspelen op piekmomenten, bijvoorbeeld rondom verkiezingen.

Veilige en plezierige werkomgeving

ProDemos heeft de afgelopen jaren grote stappen gemaakt om veiligheid, integriteit en persoonlijke ontwikkeling van medewerkers te borgen in het personeelsbeleid. Daarnaast hebben ze het managementteam ondersteund door hen te equiperen met de tools die nodig zijn om succesvol leiding te geven met oog voor vitaliteit en werkplezier. Het in 2022 gestarte teambuildingstraject voor de verschillende teams loopt door in 2023. Ook het diversiteitsbeleid wordt verder uitgevoerd.

In 2023 vinden verschillende evaluaties plaats, zoals de Risico-inventarisatie & evaluatie (RI&E), de evaluatie van het beleid permanente educatie, het hybride werken en de arbeidsvoorwaarden voor de begeleiders. Het volgende medewerkersonderzoek wordt uitgevoerd in 2024.

Andere waarborgen die in 2023 bijdragen aan de veiligheid en het comfort van bezoekers en medewerkers zijn het calamiteitenplan en de monitoring en opvolging van incidenten- en klachtenregistraties. Deze instrumenten zijn aanvullend op de organisatiebrede risicoanalyse die onderdeel uitmaakt van de integrale rapportagecycclus.

Klaar voor de groei

ProDemos is een ambitieuze organisatie. We zien mogelijkheden om meer leerlingen te bereiken, zeker nu het burgerschapsonderwijs beter vorm moet gaan krijgen op alle scholen. Daarnaast voelen we de urgentie om ook

volwassen doelgroepen te (blijven) informeren over het belang van de democratische rechtsstaat en hen uit te leggen wat ze zelf daarin kunnen betekenen. Onze middelen zijn echter niet onuitputtelijk en we realiseren ons dat we de focus moeten leggen op het behalen en maximeren van onze beoogde doelen met de huidige programmering.

Daarom zoeken we naar manieren om efficiënter te werken en tegelijk ons bereik te vergroten, bijvoorbeeld met onderzoek en data-analyses, gericht relatiebeheer en in aansluiting daarop betere marketingstrategieën. Rapporten als de Atlas van Afgehaakt Nederland bieden hiervoor concrete aanknopingspunten, die gekoppeld kunnen worden aan onze boekingsdata, die we dankzij het nieuwe reserveringssysteem beter kunnen gaan analyseren.

Substantiële groei en ontwikkeling van nieuwe activiteiten en middelen zijn alleen mogelijk wanneer daarvoor aanvullende financiering kan worden gevonden. Er wordt daarom geïnvesteerd in acquisitie.

Tot slot werken we aan de langetermijnhuisvesting. Wanneer de keuze voor de toekomstige locatie van ProDemos definitief is, kan in 2023 het huurcontract worden ondertekend en wordt er gestart met het verbouwingsproces.

ONTWIKKELTRAJECTEN: INTERNE ORGANISATIE

	AANVANG	AFRONDING
Werken aan een veilige en plezierige werkomgeving	2020	doorlopend
Teambuilding	2022	2023
Diversiteitsbeleid	2022	doorlopend
Diverse evaluaties HR	2023	2023
Inrichting planning en control cyclus	2022	2024 (was 2023)
Ontwikkeling programmatisch werken	2023	2024
Ontwikkeling kwaliteitszorg: meten, evalueren, leren-methodologie	2022	2023
Verkenning planningsproces 'in het land'	2023	2024
Inrichten structureel (markt)onderzoek	2022	doorlopend
Ontwikkeling en implementatie relatiebeheer	2021	2023 (was 2022)
Investeren in Acquisitie	2023	2024
Verkenning t.b.v. nieuwe locatie en groei in het land	2022	2024
Lange termijn huisvesting: definitief ontwerp	2023	2024

Bijlage 2

Toelichting Streefcijfers

De invoering van het programmatisch werken is voortgekomen uit de wens om beter doel(groep)-gericht en evidence based te kunnen werken. Vanaf 2023 wordt het bereik en de kwaliteit van activiteiten en producten op programmaniveau gemonitord. Dit heeft tot gevolg dat ProDemos in aanloop naar 2023 de tot dan toe gebruikte methodiek om tot streef- en bereikcijfers te komen tegen het licht heeft gehouden. Hierdoor zien de streefcijfers in het jaarplan er anders uit dan in voorgaande jaren.

Eén van de wijzigingen komt voor uit een andere visie op online activiteiten. Online zien we niet meer als ‘aparte’ vorm van bereik, omdat het een regulier platform of kanaal is om mensen te bereiken.

Ook hebben we de terminologie aangepast. Zo spreken we niet meer van direct en indirect bereik maar van ‘bereik onder begeleiding’ en ‘ander bereik’.

Bereik onder begeleiding geeft het aantal deelnemers weer aan activiteiten die worden uitgevoerd onder begeleiding van een medewerker van ProDemos. De mogelijkheid tot directe interactie is daarbij het uitgangspunt. Hieronder vallen daarom naast fysieke uitvoeringen ook digitale werkvormen, zoals dus online gastlessen, seminars en workshops, begeleid door een medewerker van ProDemos.

Onder ‘ander bereik’ vallen alle deelnemers die we via derden of via platforms, middelen en producten bereiken. Dit heeft dus betrekking op een uiteenlopende range aan activiteiten, zoals uitvoeringen van onze programma’s

door derden (bijvoorbeeld gastles kinderrechtswinkel), lespakketten en werkvormen voor in de klas en online tools en platformen, zoals de StemWijzer en ParticipatieWijzer. Dat hier geen onderscheid meer wordt gemaakt tussen online en fysiek komt voort uit de ontwikkeling dat werkvormen via diverse kanalen verspreid worden. Zo is de fysieke verkiezingskrant ook online te downloaden.

Relatief nieuw is het bereik onder intermediairs. Intermediairs spelen binnen programma’s een belangrijke rol in het bereiken van de primaire doelgroep van dat programma. Zij worden apart geteld omdat zij anders het bereik onder die doelgroep vertroebelen. Het betreft meestal professionele doelgroepen, zoals docenten, griffiers, of raadsleden. Hierbij wordt enkel het unieke bereik gerekend, bijvoorbeeld het aantal abonnees op een nieuwsbrief of aantal deelnemers aan een seminar. Deze aantallen betreffen dus de secundaire doelgroepen van het programma en brengen het netwerk onder essentiële stakeholders in beeld.

In 2022 is in het jaarplan een regulier en corona-scenario opgenomen. In 2023 beschouwen overheden corona als ‘normaal’, waarbij naar verwachting grootschalige maatregelen geen of veel minder onderdeel zullen zijn van de corona-aanpak. Coronapieken kunnen wellicht nog invloed hebben op onze bereikcijfers, maar de impact zal beperkter zijn. Daarom rapporteert ProDemos vanaf 2023 achteraf over het effect op de resultaten, net als bij andere ingrijpende situaties.

ProDemos legt uit wat de spelregels zijn van de democratie en rechtsstaat en laat zien wat je zelf kunt doen om invloed uit te oefenen – in de gemeente, het waterschap, de provincie, het land en Europa.

ProDemos

Huis voor democratie en rechtsstaat

ProDemos
Hofweg 1H
2511 AA Den Haag

(070) 757 02 00
info@prodemos.nl
prodemos.nl

